

DOI: 10.33663/1563-3349-2023-34-711-720

УДК 321.004

В. М. ТАРАСЮК,
кандидат політичних наук*
ORCID: 0000-0003-1863-3028

Д. С. ДРОБОТУН,
доктор філософії в галузі політології**
ORCID: 0000-0003-1058-9333

МЕДИЙНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Аналізується зростання ролі й впливу політичних еліт на перебіг політичних процесів. Показано, як політична глобалізація сприяє посиленню взаємодії між елітами, виникненню нової якості міжелітних контактів. Показано, що у процесах політичних перетворень задіяні три типи еліт: еліти транзиту, еліти трансформації та еліти консолідації. Розкрито значення інформаційно-комунікаційних технологій як інструментів впливу політичних еліт на формування суспільної свідомості і маніпулювання громадською думкою.

Ключові слова: політичні еліти, політичний процес, медіа, трансформація, глобалізація, інформаційні системи, комунікація.

Tarasyuk Volodymyr, Drobotun Dmytro. Media positioning of political elites in modern political process

The growth of the role and influence of political elites on the course of political processes is analyzed. It is shown how political globalization promotes the strengthening of interaction between elites, the emergence of a new quality of inter-elite contacts. It is shown that three types of elites are involved in the processes of political transformation: elites of transit, elites of transformation, and elites of consolidation. The importance of information and communication technologies as tools of influence of political elites on the formation of public consciousness and manipulation of public opinion is revealed.

Key words: political elites, political process, media, transformation, globalization, information systems, communication.

У центрі стратегічної спрямованості сучасного політичного процесу перебуває проблема взаємодії і координації різних суспільних верств, однією з яких є політичні еліти. Останні справляють суттєвий вплив на розвиток усього суспільства. Це багато в чому пояснюється стратегічно важливими позиціями, які займають політичні еліти в суспільній структурі. В українському

* **Tarasyuk Volodymyr**, Candidate of Political Sciences (Ph. D.)

** **Drobotun Dmytro**, Doctor of Philosophy in Politology Sciences (Ph. D.)

суспільстві, яке переживає глибокі трансформації, спричинені російсько-українською війною, ця проблема набуває особливої актуальності й потребує наукового осмислення з позицій національної консолідації і стратегії повоєнного поступу.

Сучасна політична еліта – це домінуючий актор політичного процесу. Вона являє собою нечисленну, освічену соціальну групу, яка займає привілейоване становище у системі владних диспозицій суспільства і потребує легітимації своєї політичної діяльності. Як правило, політична еліта має значний ресурсний потенціал і претендує на представництво інтересів нації. Вона створює систему глибоких внутрішніх зв'язків і комунікацій, які дають їй змогу виступати суб'єктом підготовки і прийняття найважливіших стратегічних рішень або впливати на процес прийняття політичних рішень.

Позаяк у центрі нашої уваги – позиціонування елітних груп у сучасному політичному процесі, то в методологічному плані в основу аналізу можна покласти концепції позиціонування Е. Раїса, Дж. Траута і Б. Брюса¹. Також важливо враховувати базові теоретичні моделі політичної елітології. Це класичні теорії еліт: В. Парето, що запропонував концепцію «циркуляції еліт», Г. Моска, який обґрунтував теорію «правлячого класу», Р. Міхельса, котрий розкрив деградацію демократичних форм політичної участі в рамках «залізного закону олігархічних тенденцій»².

Основні сфери життєдіяльності сучасного суспільства значною мірою перебувають під впливом комунікативних глобальних процесів, що охоплюють політичні, економічні, духовні інститути, органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Політична глобалізація сприяє посиленню взаємодії між елітами, виникненню нової якості міжелітних контактів, коли на зміну відносно сталим альянсам у національних межах і воєнно-політичних союзів приходить гнучка система тимчасових елітних альянсів, що перетинають державні кордони. У сучасному політичному просторі формується транснаціональна еліта, дедалі слабшає її підзвітність національним електоратам. Відтак процеси глобалізації, з одного боку, посилюють політичну владу еліт. З другого боку, еліти потрапляють у стан невизначеності й високих ризиків, зумовлений кризою партій і партійних систем, що сформувалися раніше; поступовою маргіналізацією парламентів і легіслатур у зв'язку з посиленням впливу економічних структур (МВФ, Світовий банк тощо); поширенням діяльності організованих злочинних угруповань на глобальний рівень; зростанням офіційної та нелегальної еміграції; збільшенням кількості та масштабності екологічних катастроф; віртуалізацією сучасної політики.

Багатополярність сучасного політичного простору передбачає наявність різних центрів тяжіння у вигляді державних утворень, політичних інститутів, фінансово-промислових груп, конфесій, глобальних інформаційних систем, етнічних діаспор тощо. Особливості функціонування сучасного політичного простору суттєво змінили чинники групової згуртованості еліт, засади і способи розподілу політичних ролей, ресурси, що забезпечують її панування,

ціннісні орієнтації. Водночас на формування сучасних політичних еліт справляють вплив особливості історичного розвитку і політичного управління, традиції, ментальні й ціннісні настанови. Описані у політичній теорії (Б. Рокменом, Л. Дж. Селігманом, Х. Джекобом та ін.) способи рекрутування еліт універсальні. Характерні для політичного процесу в період раннього та середнього модерну, в ситуації пізнього модерну і постмодерну вони не втратили своєї актуальності, але функціонують в окремих країнах залежно від характеру політичних систем. До особливостей формування сучасних політичних еліт, крім перелічених чинників, можна віднести комплексний вплив двох класичних систем – гільдійної та антрепренерської при збереженні більшості специфічних особливостей системи гільдій.

Динаміка і позиціонування еліт є необхідною умовою розвитку політичного процесу як його фундаментальна основа й умова функціонування. Еліти займають важливе місце у структурі сучасного політичного процесу, визначають цілі розвитку суспільства, керують політичним процесом, мають найвищий статус і авторитет. Діючи у своїх інтересах, вони вступають у певні відносини з іншими акторами політичного процесу. В результаті відбувається трансформація самих еліт, характеру політичних відносин, політичних режимів та інститутів влади.

Створенню багатовимірної моделі для розгляду позиціонування сучасних політичних еліт може сприяти типологія позиціонування, яка включає характеристики політичного, владного, економічного, ідеологічного, статусно-рольового позиціонування у вигляді трьохвимірної системи координат. Перша позиція – статусно-рольова, пов'язана з конкретними соціальними характеристиками представників елітних груп, певним політичним статусом, організаційними можливостями та стилем управління. Друга позиція – економічно-ресурсна, пов'язана з можливостями представників елітних груп впливати на політику, управляти перебігом політичного процесу, включатися у соціально-управлінські й регулятивні процеси, спираючись на економічні й фінансові ресурси. Третя позиція ідеолого-владно-політична, пов'язана із соціоуправлінською результативністю дій еліт, їх стратегічним потенціалом, налагодженням системи комунікацій із представниками ключових аудиторій. Центром системи координат є рівновага між елітними групами, а проміжні градації визначають розмір ресурсного потенціалу. Ступінь кореляції даних позицій між собою дає змогу виявити динаміку конкретних представників політичних еліт або цілої елітної групи (центрального і регіонального рівнів) протягом певних періодів політичного розвитку держави.

Під інституційно-організаційною та функціонально-діяльнісною динамікою ми розуміємо процеси генези, інституціоналізації, трансформації та функціонування еліт, появу нових ідей і ціннісних орієнтацій, розширення електорального поля, зміни вікового складу та інших соціальних характеристик. Аналіз політико-правової системи як цілісної структури передбачає дослідження взаємодії її провідних акторів: інститутів державної влади,

політичних режимів, політичних еліт та контреліт, лідерів, політичних партій, громадських об'єднань. Конфігурація основних акторів політичного процесу залежить від сукупності зовнішніх впливів на політичний процес, від характеру взаємовідносин між акторами, соціокультурного типу суспільства.

Для пояснення політичної ролі посттоталітарної, постсоціалістичної номенклатури у формуванні сучасної еліти в країнах Центральної і Східної Європи дослідники звертаються до аналізу типів (поколінь) еліт періоду глибоких соціально-політичних реформ. В основу базової схеми покладено класифікацію Яцека Василевські, яка здійснена за трьома типами еліт, задіяних у процесах політичних перетворень. Це еліти транзиту, еліти трансформації та еліти консолідації. Еліти транзиту – це політики «моральних якостей», інтелектуали, які прагнуть вести свої країни до демократичних ідеалів і активно залучені у дискурс про цінності. Більшість із них не будували своєї кар'єри і потратили до політики, як правило, випадково. Еліти трансформації – більш прагматичні політики, інженери нового демократичного порядку, політики-технократи. Еліти консолідації – це політики-модератори, управлінці, що здійснюють інтеграцію і закладають нові основи для подальшого розвитку.

Схема Василевські була підтверджена у дослідженнях М. Едінгера щодо форсування і професіоналізації еліт у країнах Центрально-Східної Європи³.

Литовська дослідниця І. Матоніте, застосовуючи схожу схему щодо Литви, виділяє два основних типи еліт перехідного періоду (транзиту): еліти-революціонери та посттранзиторні еліти⁴. Діяльність еліт-революціонерів характеризувалася домінуванням символічної політики за, як правило, широкої підтримки з боку населення. Політичні керівники здійснювали демонтаж колишньої системи і визначали курс шляхом інституціоналізації виборів. Перед посттранзиторними елітами постали інші завдання – в умовах поступового зникнення ейфорії від суспільних змін на перший план виходили завдання підвищення ефективності інститутів, вирішення комплексу соціально-економічних проблем. Нова ситуація формувала новий запит на компетенції і результати діяльності політичної еліти. Саме професійний управлінський досвід являв собою ресурс, наявність якого сприяла поверненню його власників до влади.

Українські дослідники⁵ поділяють думку зарубіжних учених про те, що сучасна влада є історично та структурно похідною від радянської номенклатури, «збагаченою» кримінальними та олігархічними елементами в 1990-х роках, що вона є закритою і не відповідає викликам сьогодення. Українську еліту за багатьма ознаками не можна віднести до класичної політичної еліти, протягом усіх років незалежності вона має перехідний і нестійкий характер і більше заслуговує на назву «правлячий клас», який може бути в майбутньому основою для дійсної політичної національної еліти, що відповідатиме належним критеріям і репрезентуватиме інтереси суспільства.

Як зазначає М. Кармазіна, в українському дискурсі еліт панівними є два взаємопов'язані категоричні твердження. Перше: Україні загалом бракує еліти, чи «справжньої еліти», наявна ж «еліта» – загроза для держави і виклик для суспільства. Лише за наявності певних ідилічних умов (своєрідних інститутів, здатних «благородно мотивувати», плекати / селекціонувати тощо) і настанов (пасіонарності, готовності до самопожертви, «додаткового навчання») в Україні стане можливою «справжня еліта». Друге: оскільки еліта в Україні неякісна і є набором «випадкових, непов'язаних між собою, тимчасових людей, нездатних творити, втілювати і досягати», то для продукування «альтернативної еліти» повинні запрацювати такі механізми, як активізація, просвітництво, практика. На думку дослідниці, обстоюючи ідею наявності в Українській державі й суспільстві політичної еліти як нерівноважної нестабільної системи, здатної до самоорганізації та кооперативної співпраці, необхідно насамперед звертати увагу на структуру політичної еліти і механізм її формування (входження, відтворення), закріплені у Конституції України, та критерії входження до політичної еліти: виборність, призначення, персональне введення, конкурсний відбір⁶.

Аналіз ефективності цього механізму дав змогу вченій дійти висновків про те, що в Україні на найвищих щаблях влади (зокрема, виконавчої, судової) одночасно присутні «представники режиму» і «опозиціонери до режиму». В цьому поєднанні полягає, по суті, український феномен політичної еліти. Про це свідчить декілька аспектів. 1) Повна сформованість кланово-олігархічної системи, в якій виокремилася коло родин, що уособлювали як олігархічні, так і позаолігархічні інтереси і які не лише відокремили владу від суспільства та за допомогою дії «механізму неопотизму» стали не тільки експлуаторами державної власності, а й «постачальниками еліти», відтворюючи свою політичну, економічну та ін. самодостатність, але при цьому досягаючи легітимності через інститути фасадної демократії. 2) Кількісно коло осіб з ознаками «елітності» невелике – 150–200 сімей у межах держави, але на різних рівнях. 3) «Опозиційні» політики й надалі співпрацюють з владою, «повертаються у велику політику» за допомогою і за підтримки «опонентів». Тож опозиційність є вдаваною, а співпраця на основі сімейних, етнічних, земляцьких лояльностей – латентна. 4) Обстоюючи свої інтереси, представники еліти вдаються до жорстких кланових протистоянь з «розв'язкою» у вигляді саджання опонента до тюрми (і швидкого виходу під грошову заставу), фізичного усунення, люстрації, фінансового підживлення «революцій» заради скинення «злочинної влади» чи навіть запрошення зовнішнього агресора для оборони «наших інтересів», втечі і більш чи менш віддаленого у часі повернення в Україну із-за її меж тощо. Таким чином, члени «елітного резервуару» є один для одного ситуативними «друзями» чи ситуативними «ворогами». 5) Елітні ешелони влади мають високий ступінь закритості для нових представників, витискуючи зі своїх рядів політичний чи економічний баласт і жорстко конкуруючи з нечисленними «новими», які прагнуть здола-

ти бар'єри і впливати на прийняття політичних рішень. Механізми рекрутування нових осіб в еліту не розвинуті. 6) У регіонах країни сформувався специфічний ліфт для потрапляння до елітних груп. 7) В областях «регіонали» були уособленням кадрового резерву особи, яка обійняла найвищий пост у державі, та її лояльних прихильників. Тож система, що трансформувалася у бік авторитаризму, визначала спосіб рекрутування еліти. Її деградація можлива була лише зі зміною влади. Прихід до влади нової «команди» не є «категоричним свідченням» відкриття «елітного резервуару» і притоку до нього «нових». Грандіозного «спалаху наднових» не відбулося. Циркуляція у «резервуарі елітних» засвідчує просту поступову зміну поколінь. А крім того – консерватизм елітного середовища⁷.

Ще один невтішний діагноз щодо української політичної еліти: впродовж 30 років функціонування в умовах незалежної Української держави діяльність еліти (у т. ч. політичної, економічної, військової) не здобула позитивних оцінок представників соціуму. Еліта все однозначніше сприймається як пряма загроза державі й суспільству в Україні⁸.

Виступаючи одним з основних суб'єктів політичного процесу, еліти трансформуються під реалії політичного простору, набувають нових рис і характеристик, інноваційних форм політичного позиціонування. Вивчення особливостей формування політичних еліт, позиціонування у політичному процесі, динаміки реалізації своїх владних функцій – усе це актуальна для української політичної науки проблема.

Наприкінці ХХ ст. відбувся стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, які, проникаючи у всі сфери соціального буття, трансформували колишню систему суспільних відносин. Тенденції глобальних перетворень суттєво змінюють і політичні процеси. Залежність від засобів масової інформації, що мають електронну основу, призводить до масштабних наслідків для характеристик, організації і цілей політичних процесів, інститутів, політичних еліт. Влада, яку мають мережі ЗМІ, що виступають одночасно і засобом, і результатом глобалізації, дає їй змогу долати будь-які межі і перепони. Тому на сучасному етапі важливу роль відіграє вивчення особливостей масмедійного позиціонування політичних еліт. Значення традиційних ЗМІ і комунікаційних технологій як інструментів впливу політичних еліт на формування суспільної свідомості і маніпулювання громадською думкою дедалі зростає і набуває особливої актуальності. Поставлені перед елітою і суспільством завдання полягають у підтримці соціальної рівноваги за рахунок послідовного й чітко артикульованого економічного курсу, збереженні територіальної цілісності й національного суверенітету України, захисті державності й суспільних цінностей, інтелектуального потенціалу. А це вимагає комплексних заходів, у тому числі трансформації еліт як неминучої вимоги глобального розвитку.

Глибоке осмислення процесів трансформації політичного простору неможливе без детального дослідження основних напрямів регіонального

розвитку. Регіональні імпульси, за всієї різноваріантності, суперечливості та асиметричності, багато в чому визначають політичний клімат у масштабах держави. Увага дослідників до регіональних процесів пов'язана із загальною спрямованістю соціально-політичного розвитку, що набуває вияву і характеризується дедалі зростаючою роллю політичних еліт регіонів, концентрацією в їхніх руках ключових владних і управлінських ресурсів.

Застосування факторного аналізу до дослідження політичних процесів дає змогу виявити новий формат позиціонування політичних еліт у ситуації сучасних трансформацій політичних інститутів. Він сприяє висуненню представників еліт на пріоритетні позиції у сучасній конкурентній політико-правовій системі.

З огляду на динамічний характер конституювання еліт у сучасному політичному просторі перехід до нового формату позиціонування політичних і партійних еліт зумовлений такими факторами. По-перше, це необхідність контролю над широкими соціальними верствами і радикальними політичними силами шляхом збереження лідерських позицій легально – через вибори. По-друге, переведення протестної активності в інший легітимний системний формат, що є фактично відповіддю владних еліт на запит значної частини суспільства щодо прозорості, відкритості, комунікативної чутливості влади у відносинах з громадянським суспільством. По-третє, необхідністю модернізації сучасної політико-правової системи, що включає інституціоналізацію внутрішньопартійної дискусії, створення нових центрів внутрішньопартійної конкуренції, виникнення нових «соціальних ліфтів». По-четверте, необхідністю перегляду системи опозиційних, неурядових та правозахисних організацій, що зумовлено впливом факторів інертності традиційної «системної опозиції» та нездатністю «несистемної опозиції» самостійно прийти до влади. По-п'яте, пошуком нових кадрових ресурсів у політичній та неполітичній площинах.

Новий формат статусно-рольового, ідеолого-владного, політичного й економіко-ресурсного позиціонування політичних еліт у ситуації сучасних трансформацій політичних інститутів включає: створення нового комунікативного позитивного й активного «інтерфейсу влади» для взаємодії з політичними інститутами, елітою і суспільством через надпартійне громадське об'єднання. Модернізована система політичного і технологічного лідерства партійної еліти, що задається формулою «від домінування до лідерства», розвивається в умовах конкурентної політико-правової системи. Корекція політичного позиціонування партії влади, що не втрачає статусу «всеохопної», та опозиційних партій зумовлена необхідністю активізації консолідованої електоральної підтримки політичних еліт, аби утримати і ліберальний, і консервативно-патерналістськи налаштований електорат під своїм контролем. Вертикальні схеми виборних кампаній з акцентом на місцеву владу змінюються на горизонтальні, що спираються на лідерів праймеріз та лояльних до владної еліти керівників громадських рухів.

Висновки. Формування інформаційного простору на сучасному етапі, й особливо в умовах російсько-української війни, є одним із важливих завдань і включає: 1) процес критики та ревізії колишніх політичних цінностей і висунення нових, які набувають форм ідеологічних платформ, що сприяють консолідації суспільства або дестабілізації політичної обстановки; 2) контроль ефективності діяльності політичних і особливо владних еліт; 3) контроль самого процесу боротьби за владу політичних еліт; 4) контроль за виборчим процесом; 5) забезпечення легітимізації політичних еліт; 6) вплив на внутрішньоелітні політичні ротації; 7) інформування про поточну діяльність органів влади, прийняті рішення та підготовлені чи ініційовані проекти рішень, нормативних актів, розміщення офіційних документів у відкритому доступі; забезпечення транспарентності діяльності усіх гілок влади; інтерактивну функцію, котра передбачає здійснення оперативного зворотного зв'язку з громадянами.

Специфіка масмедійного позиціонування політичних еліт у сучасному політичному процесі проявляється в прагненні зміцнити панівне становище у суспільстві за допомогою традиційних і віртуальних ЗМІ, у переході до нового формату політичного і технологічного лідерства з використанням можливостей швидкого і якісного зворотного зв'язку. Формування нового електорального ресурсу відбувається шляхом впливу на свідомість та уподобання людей при використанні різних ракурсів владного позиціонування для представників конкретних вікових груп. Це збільшує можливості впливу ЗМІ на результати політичних кампаній і особливо актуально в умовах виборів до місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування. Модерація суспільно-політичного дискурсу еліт в умовах глобальної інформатизації сприяє формуванню політичного порядку денного в інформаційно-обмінних полях. Можливості блогосфери використовуються не тільки для віртуального громадянського протесту, а й як ефективний інструмент комунікації між представниками політичних еліт чи контреліт з широкими верствами суспільства.

У сучасному політичному просторі з'явився новий унікальний і поки що малодосліджений феномен – інформаційні «мережеві» нетократичні еліти, які здатні не лише контролювати діяльність політичних еліт, а й впливати на внутрішньоелітні політичні ротації, створювати нові ідеологічні уявлення й настанови. Формування позитивного іміджу представників центральних та регіональних органів влади як серед пересічних громадян, так і серед потенційних інвесторів та, як наслідок, формування позитивного іміджу регіональних центрів влади спонукає представників політичних еліт використовувати різні методики владного позиціонування – апелювання до соціального, етнічного, релігійного чинників, орієнтація на регіональний менталітет, порівняння з центральною елітою.

1. Ries A., Trout J. Positioning The Battle for Your Mind. N. Y., McGraw-Hill, 1979; BottomUp Marketing, 1990; Bruce B. Images of Power. How The Imagemakers Shape Our

Leaders. London, 1992. 2. Парето В. Компендиум по общей социологии. Антология мировой политической мысли. Москва, 1997. Т. 2. С. 59–67; Моска Г. Правящий класс. *Социс*. 1994. № 10. С. 187–198; Михельс Р. Демократия и железный закон олигархии. Социология политической партии в условиях демократии. *Диалог*. 1991. № 3. С. 42–46. 3. Ilonszki G., Edinger M. MPs in Post-Communist and Post-Soviet Nations: A Parliamentary Elite in the Making. *The Journal of Legislative Studies*. 2007. Vol. 13. № 1. P. 142–163. 4. Matonyte I. Elite studies and Communism: the Baltics between Moscow and East Central Europe. Baltic democracy at the crossroads / Berglund Sten, Duvold Kjetil (eds.). An Elite perspective, Hoyskole Forlaget As. Kristiansand: Norwegian Academic Press, 2003. P. 23–36; Matonyte I. Elites in Soviet and post-Soviet societies. Paper presented at the Fourth Nordic Conference on the Anthropology of Post-Socialism. April 2002. URL: http://www.anthrobase.com/txt/M/Matonyte_I_01.htm). 5. Мачуский В. Вітчизняна наука про національні політичні еліти та політичне лідерство. *Політична наука в Україні*. 1991–2016: у 2 т. Т. 2. Київ: Парламентське вид-во, 2016. С. 23–247. 6. Політична еліта в Україні: аналіз механізмів відтворення та кількісних параметрів феномену // Кармазіна М., Бевз Т., Горбатюк М., Зорич О. Регіональні політичні еліти в Україні: особливості формування, цінності та ідентичності (кінець 1991–2019 рр.): монографія. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. С. 4–40. 7. Там само. С. 36–38. 8. Кармазіна М. Еліта в Україні: аналіз суспільно-політичного та наукового дискурсу // Регіональні політичні еліти в Україні: аналіз літератури з проблеми та характеристика емпіричної бази для вивчення феномену (кінець 1991–2018 рр.) / за ред. М. С. Кармазіної: монографія. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. С. 33.

References

1. Ries A., Trout J. Positioning The Battle for Your Mind. N.Y., McGraw-Hill, 1979; BottomUp Marketing, 1990; Bruce V. Images of Power. How The Imagemakers Shape Our Leaders. London, 1992. 2. Pareto V. Kompendium po obshchei sotsyolohyy. Antolohiya mirovoi politycheskoi mysly. Moskva, 1997. T. 2. S. 59-67; Moska H. Praviashchyy klass. *Sotsys*. 1994. № 10. S.187-198; Mykhels R. Demokratyya y zheleznyi zakon olyharkhyy // Sotsyolohyya politycheskoi partyy v uslovyakh demokratyy. *Dyaloh*. 1991. № 3. S. 42-46. 3. Ilonszki G., Edinger M. MPs in Post-Communist and Post-Soviet Nations: A Parliamentary Elite in the Making. *The Journal of Legislative Studies*. 2007. Vol. 13. N 1. P. 142–163. 4. Matonyte I. Elite studies and Communism: the Baltics between Moscow and East Central Europe // Baltic democracy at the crossroads / Berglund Sten, Duvold Kjetil (eds.). An Elite perspective, Hoyskole Forlaget As. Kristiansand: Norwegian Academic Press, 2003. P. 23–36; Matonyte I. Elites in Soviet and post-Soviet societies. Paper presented at the Fourth Nordic Conference on the Anthropology of Post-Socialism. April 2002. URL: http://www.anthrobase.com/txt/M/Matonyte_I_01.htm). 5. Machuskyi V. Vitychzniana nauka pro natsionalni politychni elity ta politychne liderstvo. *Politychna nauka v Ukraini*. 1991-2016: U 2 t. T. 2. Kyiv: Parlamentske vyd-vo, 2016. S. 236-247. 6. Politychna elita v Ukraini: analiz mekhanizmv vidtvorennia ta kilkisnykh parametriv fenomenu // Karmazina M., Bevs T., Horbatiuk M., Zorych O. Rehionalni politychni elity v Ukraini: osoblyvosti formuvannia, tsinnosti ta identychnosti (kinets 1991-2019 rr.): monohrafiya. Kyiv: IPiEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2020. S. 4-40. 7. Tam samo. S. 36-38. 8. Karmazina M. Elita v Ukraini: analiz suspilno-politychnoho ta naukovoho dyskursu // Rehionalni politychni elity v Ukraini: analiz literatury z problemy ta kharakterystyka empyrichnoi bazy dla

vyvchennia fenomenu (kinets 1991-2018 rr.) /za red. M.S. Karmazinoi: monohrafiia. Kyiv: IPiEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2019. S. 33

Tarasyuk Volodymyr, Drobotun Dmytro. Media positioning of political elites in modern political process

The growth of the role and influence of political elites on the course of political processes is analyzed. Dependence on electronic media leads to large-scale consequences for the characteristics, organization, and goals of political processes, institutions, and political elites. The power of mass media networks, which act both as a means and as a result of globalization, enables them to overcome any boundaries and obstacles. Therefore, it is important to study the peculiarities of mass media positioning of political elites. It is shown how political globalization promotes the strengthening of interaction between elites, the emergence of a new quality of inter-elite contacts. The specificity of the mass media positioning of political elites in the present political process is manifested in the desire to strengthen the dominant position in society with the help of traditional and virtual mass media, in the transition to a new format of political and technological leadership using the possibilities of fast and high-quality feedback. It is shown that three types of elites are involved in the processes of political transformation: elites of transit, elites of transformation, and elites of consolidation. In the modern political space, a new, unique and still understudied phenomenon has appeared – informational network-cratic elites, which are able not only to control the activities of political elites, but also to influence intra-elite political rotations, create new ideological images and guidelines. The importance of information and communication technologies as tools of influence of political elites on the formation of public consciousness and manipulation of public opinion is revealed.

Key words: political elites, political process, media, transformation, globalization, information systems, communication.